

﴿ وَالتَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ * مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۚ ﴾ (التَّجْمِ ، ۵۳ / ۱ - ۲)

﴿ وَالتَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ * مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۚ ﴾ (التَّجْمِ ، ۵۳ / ۱ - ۲)

ستاره در خانه علی (ع)

مرحوم آیت الله نعمت الله صالحی نجف آبادی

بدیهی است مخالفانِ ائمه (ع) برای منزوی کردن آنان فقط به جعلِ اخباری که مشتمل بر ألوهیتِ ائمه است اکتفاء نکرده اند بلکه همه گونه فعالیتِ سیاسی و تبلیغی برای رسیدن به هدفشان کرده اند و یکی از کارهای تبلیغی که بر ضد ائمه (ع) کرده اند جعلِ اخباری است که امامتِ ائمه را زیر سؤال می برد و حدیث ذیل احتمالاً یکی از این اخبار جعلی است :

ربیعۃ بن محمّد با سندی که به انس بن مالک می رسد نقل می کند که انس به الک گفت :

انْفَضَّ كَوْكَبٌ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : انْظُرُوا فَمَنْ انْفَضَّ فِي دَارِهِ ، فَهُوَ الْخَلِيفَةُ بَعْدِي . فَتَنَظَرْنَا فَإِذَا هُوَ فِي مَنْزِلِ عَلِيٍّ . فَقَالَ جَمَاعَةٌ (ص) : قَدْ غَوَى مُحَمَّدٌ فِي حُبِّ عَلِيٍّ . فَتَزَلَّتْ : ﴿ وَالتَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ * مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۚ ﴾ (مناقب ابن المغازلی ، ص ۲۶۶ و میزان الاعتدال ج ۲ ، ص ۴۵)

یعنی انس به مالک گفت : ستاره ای از آسمان فرود آمد ، رسول خدا (ص) فرمود : نگاه کنید ستاره در خانه چه کسی فرود می آید ، در خانه هر کس فرود آمد او خلیفه من بعد از من خواهد بود . پس ما نگاه کردیم ، دیدیم در خانه علی (ع) فرود آمده است ، پس گروهی گفتند : محمد در محبت علی

خطا کرده است . پس دو آیه اولِ سورهٔ وَالنَّجْمِ نازل شد که می‌گوید : « قسم به ستاره وقتی که فرود می‌آید ، صاحبِ شما گمراه نشده و خطا نکرده است . »

« میزان الاعتدال » این خبر را باطل دانسته و گفته است : جوزجانی راوی این خبر « ربیعۃ بن محمد » را متروک معرفی کرده است .

باید دانست « ربیعۃ بن محمد » راوی این خبر از عامه است و « رجال شناسان عامه » او را متروک و حدیثش را باطل دانسته‌اند ولی او را متهم به تشیع نکرده‌اند . پس نمی‌توان گفت : این حدیث را شیعیان افراطی ساخته‌اند بلکه منبع اصلی آن راویان عامه‌اند .

این حدیث علاوه بر اینکه راویش معتبر نیست چند نقطه ضعیف دیگر نیز دارد :

نقطه ضعیف اول

سورهٔ « النَّجْمِ » در مکه نازل شده است (المیزان ، ج ۱۹ ، ص ۲۵) و آنس بن مالک راوی این حدیث اهلِ مدینه است و هنگامِ هجرتِ رسولِ خدا (ص) او کودکی ده ساله یا نه ساله یا هشت ساله بوده است (أسد الغابۃ ، ج ۱ ، ص ۱۲۷) و هرگز به مکه نیامده است تا هنگامِ نزولِ سورهٔ « وَالنَّجْمِ » شاهدِ نزولِ ستاره به خانهٔ علی (ع) باشد و آن داستان را ببیند و نقل کند در حالی که از قولِ او نقل کرده‌اند که گفت : ما رفتیم نگاه کردیم ، دیدیم ستاره در خانهٔ علی فرود آمده است .

نقطه ضعیف دوم

حضرتِ علی (ع) در مکه منزل نداشت زیرا او در کودکی از منزلِ ابوطالب به منزلِ رسولِ خدا (ص) منتقل شد و در همان خانه قبل از اسلام و بعد از اسلام در دامنِ پیغمبرِ اکرم (ص) و تحتِ تعلیم و تربیتِ آن حضرت رشد کرد (أسد الغابۃ ، ج ۱ ، ص ۱۲۷) پس هنگامِ نزولِ سورهٔ « وَالنَّجْمِ » علی (ع) در مکه منزل نداشت است تا ستاره در آن فرود آید . و اگر این نقل را بپذیریم که سورهٔ « وَالنَّجْمِ » اولین سوره‌ای است که رسولِ اکرم (ص) به طورِ علنی برای مؤمنان و مشرکان دسته‌جمعی خوانده است (المیزان ، ج ۱۹ ، ص ۲۵) در این صورت سورهٔ « وَالنَّجْمِ » در همان اوایلِ بعثت نازل شده و در آن زمان احتمالاً حضرتِ علی (ع) هنوز به سنِ پانزده سالگی نرسیده بود . چگونه ممکن است در این زمان که او نوجوانِ مجردی بوده است منزلِ مستقلی داشته باشد که ستاره در آن فرود آید ؟!

نقطه ضعیف سوم

اگر این داستان صحت داشته باشد باید در آیهٔ « وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى . » (النجم ، ۵۳ / ۱) به جای کلمهٔ « إِذَا » کلمهٔ « اِذْ » استعمال شده باشد زیرا کلمهٔ « اِذْ » در جایی استعمال می‌شود که حادثه‌ای واقع شده باشد و بخواهند آن را حکایت کنند مانند آیهٔ « اِذْ جَاءُوكُم مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ ... »

(احزاب، ۳۳ / ۱۰) یعنی: در آن وقت که احزاب دشمن از بالا و پایین به شما هجوم آوردند. ولی **اذا** در جایی استعمال می‌شود که بخواهند از چیزی که به طور مستمر به وجود می‌آید خبر بدهند مانند **وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ * وَ النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ**، (اللیل، ۱ - ۲) یعنی: قسم به شب آنگاه که همه جا را فرا می‌گیرد، و قسم به روز آنگاه که نورش جلوه می‌کند. چنانکه معلوم است فراگیری ظلمت شب و نیز جلوه کردن روز به طور مستمر به وجود می‌آید و تا قیامت ادامه دارد.

بنا بر این آیه **وَالْتَّجَمِ إِذَا هَوَىٰ**، از یک حالت مستمر حکایت می‌کند و معنای آن چنین می‌شود: **قسم به ستاره آنگاه که فرود می‌آید و غروب می‌کند**. و معلوم است که طلوع و غروب ستاره، امری مستمر و همیشگی است. پس آیه مزبور نمی‌خواهد سقوط ستاره‌ای را که قبلاً واقع شده گزارش بدهد بلکه قسم می‌خورد به ستاره که به طور دائم طلوع و غروب دارد ولی در این آیه به غروب دائمی ستاره اشاره شده و از طلوعش ذکری نشده است.

پس آیه **وَالْتَّجَمِ إِذَا هَوَىٰ**، با داستان سقوط یک ستاره در خانه حضرت علی (ع) قابل انطباق نیست زیرا از یک حادثه‌ای که قبلاً واقع شده است حکایت نمی‌کند بلکه از یک حالت مستمر که هر شب تکرار می‌شود و تا قیامت ادامه دارد، حکایت می‌کند.

نقطه ضعف چهارم

می‌دانیم که بعضی از ستاره‌های ثابت و سیار چندین برابر زمین هستند حالا چگونه ممکن است ستاره‌ای با آن بزرگی در یک خانه کوچک جای بگیرد؟ این را باید از راویان این حدیث پرسید. شاید آنان که این حدیث را نقل کرده‌اند مثل افراد عامی تصور می‌کرده‌اند ستاره‌ها به همان کوچکی که دیده می‌شوند هستند.

حالا اگر کسی بگوید: این اعجاز بوده و ستاره با همه بزرگی‌اش کوچک شده و هنگام فرود آمدن هم نیروهای غیبی آن را طوری آهسته فرود آورده‌اند که جایی را خراب نکند. در این صورت می‌گوییم: لازم بوده این ستاره کوچک شده که اعجاز رسالت و محکم‌ترین دلیل امامت بوده است مثل خجراالاسود محترم و محفوظ بماند. سنگ‌های جوی که در بعضی مناطق سقوط می‌کنند دارای تاریخ و پرونده هستند و همه خصوصیات آنها ثبت می‌شود تا برای آیندگان بماند. آیا ممکن است چنین آیت با عظمتی واقع شده باشد و رسول اکرم (ص) دستور ضبط و نگهداری و ثبت خصوصیات آن را نداده باشد تا اعجاز محسوسی برای ثبوت و برهان ملموسی برای خلافت و امامت باشد؟! آیا پیغمبر خدا (ص) تا این حد در این امر مهم دینی مسامحه کار بوده است؟

معلوم شد که حدیثِ فرود آمدنِ ستاره در خانه حضرت علی (ع) و تطبیقِ آیه «وَالنَّجْمُ إِذَا هَوَىٰ» با آن حادثه به هیچ وجه قابل قبول نیست زیرا:

۱- سند معتبری ندارد.

۲- با مفهوم آیه مزبور مخالف است.

۳- با تاریخ حضرت علی (ع) سازگار نیست.

۴- با تاریخ آنس بن مالک راوی حدیث مزبور تطبیق نمی‌شود.

حالا سؤالی پیش می‌آید که چه انگیزه‌ای برای ثبت و نقل این حدیث داشته‌اند؟

ما این احتمال را نفی نمی‌کنیم که بعضی از مخالفان حضرت علی (ع) در لباس دوست خواسته باشند با ثبت این حدیث اصل امامت و خلافت بلافصل امام را زیر سؤال ببرند و حدیث غدیر و حدیث منزلت و حدیث «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ بَابُهَا» و احادیث فراوان دیگر را لوٹ کنند زیرا وقتی که حدیث غیرقابل قبولی را با این نقاط ضعف دلیل خلافت و امامت امام علی (ع) قرار دهند هر انسان بی‌غرض و فرزانه‌ای این حدیث را که می‌خواند اگر از دلیل‌های دیگر بی‌اطلاع باشد طبعاً نسبت به اصل خلافت و امامت آن حضرت دو دل و مردّد می‌شود و نمی‌تواند آن را بپذیرد.

حدیث سقوط ستاره نزد شیعه

شیخ صدوق (طاب ثراه) داستان سقوط ستاره در خانه حضرت علی (ع) را در کتاب آمالی، مجلس ۸۳، حدیث ۴، ۵ و مجلس ۸۶، حدیث ۱ از طرق عامه با سندهای مجهولی با قدری اختلاف آورده است ولی باید دانست که علمای بزرگی مثل صدوق مقصودشان از ذکر این حدیث این نیست که با آن خلافت بلافصل امام علی (ع) را ثابت کنند بلکه چون این حادثه را عامه ذکر کرده‌اند برای مرحوم صدوق و علمای دیگر جاذبه داشته و آن را نقل کرده‌اند بدون اینکه ضامن صحت آن باشند.

ولی نوبت به حافظ رجب پُرسی که رسیده است حدیث سقوط نجم در خانه امام علی (ع) را با آب و تاب بیشتر و ذکر مطالب عجیب و غریب با سند غیرمعتبری نقل کرده است (تفسیر پُرهان آن را در جلد چهارم، ص ۲۴۵، حدیث ۱۲ آورده است) که اگر فیلمی از روی آنچه پُرسی نوشته است ساخته شود از پُرمشتری‌ترین فیلم‌ها خواهد بود.

ضمناً بحار، چاپ جدید، جلد ۳۵ از صفحه ۲۷۲ تا ۲۸۴ عمده اخبار مربوط به سقوط نجم در خانه حضرت علی (ع) را آورده است ولی حتی یک خبر از آنها سند معتبر ندارد. علاوه بر این بین خود این اخبار اختلاف هست در بعضی از آنها آمده است که سقوط نجم در سال فتح مکه بوده و در بعضی

آمده است که بعد از واقعه غدیر خم بوده و در بعضی آمده است که در مرضِ وفاتِ رسولِ خدا بوده که هیچ کدام از اینها با زمانِ نزولِ سوره « وَ النَّجْم » که قبل از هجرت بوده است سازگار نیست .

و نیز در مورد اینکه سقوطِ نجم در خانهٔ امام علی (ع) شب بوده است یا روز ، اختلاف است .

در بعضی از اخبار آمده است که بعد از نمازِ عشاء بود . (ص ۲۷۴ ، حدیث ۳ و ص ۲۸۱ ، حدیث ۹)

و در بعضی آمده است که هنگامِ طلوعِ فجر بود . (ص ۲۷۲ ، حدیث ۱)

و در بعضی آمده است که هنگامِ طلوعِ خورشید بود . (ص ۲۷۳)

و در بعضی آمده است که در وسطِ روز بود و نورِ آن نجم بر نورِ خورشید غلبه کرد . (ص ۲۸۳ ، حدیث ۱۰)

معلوم می‌شود که ناقلانِ این داستان نتوانسته‌اند گفته‌های خود را هماهنگ کنند و هر کس به سلیقهٔ خود چیزی گفته است و یکی از این ناقلان این را هم اضافه کرده است که آن نجم دوباره به آسمان برگشت . (ص ۲۷۷ ، حدیث ۵)

در اینجا بارِ دیگر توجه خوانندگان را به نقاطِ ضعفِ این داستان که قبلاً گذشت جلب می‌کنیم . خصوصاً این نقطه ضعف را که این داستان با مفهومِ خودِ آیه « وَ النَّجْمُ إِذَا هَوَى » مخالف است و ائمهٔ اهلِ بیت (علیهم السلام) فرموده‌اند : هر حدیثی مخالفِ قرآن باشد باطل است . (رجالِ کشی ، ص ۲۲۴)

غلو (در آمدمی بر افکار و عقاید غالبان در دین)

نعمت‌الله صالحی نجف‌آبادی

انتشارات کویر ، چاپ اول ، ۱۳۸۴ ، ص ۸۴ - ۹۰

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library